

ویژگیهای حضرت معصومه

هادی دانشور

فهرست:

ویژگیهای حضرت معصومه علیهاالسلام

۱ - شفاعت گسترده

۲ - عصمت

۳ - فداها ابوها

۴ - بارگاه حضرت معصومه علیهاالسلام تجلیگاه حضرت زهرا علیهاالسلام

۵ - پیشگویی امام صادق علیهالسلام

۶ - رمز قداست قم

۷ - تنها خواهر امام هشتم

۸ - نامه دعوت

ویژگیهای حضرت معصومه علیهاالسلام

هادی دانشور تعداد امامزادگان شایسته تعظیم و تجلیل در «دارالایمان قم» که بر فراز قبور مطهرشان گنبد و سایبان هست به چهارصد نفر می‌رسد. (۱)

در میان این چهار صد اختر تابناکی که در آسمان قم نورافشانی می‌کنند، ماه تابانی که همه آنها را تحت الشعاع انوار درخشان خود قرار داده، تربت پاک شفیعه محشر، کریمه اهل بیت پیمبر علیهم‌السلام، دخت گرامی موسی بن جعفر، حضرت معصومه علیهاالسلام می‌باشد.

پژوهشگر معاصر، علامه بزرگوار، حاج محمدتقی تستری، مؤلف قاموس الرجال می‌نویسد:

«در میان فرزندان امام کاظم علیه‌السلام با آن همه کثرتشان بعد از امام رضا علیه‌السلام، کسی همسنگ حضرت معصومه علیهاالسلام نمی‌باشد.» (۲)

محدث گرانقدر حاج شیخ عباس قمی به هنگام بحث از دختران حضرت موسی بن جعفر علیه‌السلام، می‌نویسد:

«برحسب آنچه به ما رسیده، افضل آنها سیده جلیله معظّمه، فاطمه بنت امام موسی علیه السلام، معروف به حضرت معصومه علیها السلام است.» (۳)

بررسی شخصیت برجسته و فضایل گسترده حضرت معصومه علیها السلام در این صفحات نمی‌گنجد.

در این نوشته به برخی از ویژگیهای آن خاتون دوسرا اشاره می‌کنیم:

۱ - شفاعت گسترده

بالاترین جایگاه شفاعت، از آن رسول گرامی اسلام است که در قرآن کریم از آن به «مقام محمود» تعبیر شده است. (۴) و گستردگی آن با جمله بلند: «وَلَسَوْفَ يُعْتَبِكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى» (۵) بیان گردیده است. همانا دو تن از بانوان خاندان رسول مکرّم شفاعت گسترده‌ای دارند که بسیار وسیع و جهان شمول است و می‌تواند همه اهالی محشر را فراگیرد:

۱ - خاتون محشر، صدیقه اطهر، حضرت فاطمه زهرا - سلام الله علیها -

۲ - شفیعه روز جزا، حضرت فاطمه معصومه علیها السلام .

در مورد شفاعت گسترده حضرت زهرا - سلام الله علیها - همین بس که شفاعت، مهریه آن حضرت است و به هنگام ازدواج پیک وحی طاقه ابریشمی از جانب پروردگار آورد که در آن، جمله «خداوند مهریه فاطمه زهرا را شفاعت گنهاران از امت محمد صلی الله علیه و آله قرار داد.» با کلک تقدیر نقش بسته بود.

این حدیث از طریق اهل سنت نیز آمده است. (۶)

بعد از فاطمه زهرا - سلام الله علیها - از جهت گستردگی شفاعت، هیچ کس - و حدّ اقل هیچ بانویی - به شفیعه محشر، حضرت معصومه دخت موسی بن جعفر - سلام الله علیها - نمی‌رسد، که امام به حق ناطق، حضرت جعفر صادق علیه السلام در این رابطه می‌فرماید:

«تَدْخُلُ بِشَفَاعَتِهَا شِعَتْنَا الْجَنَّةَ بِأَجْمَعِهِمْ» : «با شفاعت او همه شیعیان ما وارد بهشت می‌شوند.» (۷)

۲ - عصمت

بر اساس روایتی که مرحوم سپهر در «ناسخ» از امام رضا علیه السلام روایت کرده، لقب «معصومه» را به حضرت معصومه، امام هشتم اعطا کرده‌اند. طبق این روایت امام رضا علیه السلام فرمود:

«مَنْ زَارَ الْمَعْصُومَةَ بِقَمٍّ كَمَنْ زَارَنِي»

«هر کس حضرت معصومه را در قم زیارت کند، همانند کسی است که مرا زیارت کرده باشد.» (۸)

این روایت را مرحوم محلّاتی نیز به همین تعبیر نقل کرده است. (۹)

با توجه به این که عصمت به چهارده معصوم علیهم السلام منحصر نیست، بلکه همه پیامبران، امامان و فرشتگان معصوم هستند. (۱۰)

و علت اشتها حضرت رسول اکرم، فاطمه زهرا و امامان علیهم السلام به «چهارده معصوم» آن است که آنها علاوه بر مصونیت از گناهان صغیره و کبیره، از «ترکِ اولی» نیز که منافات با عصمت ندارد، پاک و مبرا بودند.

مرحوم مقرّم در کتابهای ارزشمند: «العبّاس» و «علیّ الاکبر» دلائل عصمت حضرت ابوالفضل و حضرت علی اکبر علیهما السلام را بر شمرده است. (۱۱) و مرحوم نقدی در کتاب «زینب الکبری» از عصمت حضرت زینب - سلام الله علیها - سخن گفته است. (۱۲) و مؤلف «کریمه اهل بیت» شواهد عصمت حضرت معصومه علیها السلام را بازگو نموده است. (۱۳)

و با توجه به این که حضرت معصومه علیها السلام نام شریفشان «فاطمه» است و در حال حیات به «معصومه» ملقب نبودند، تعبیر امام علیه السلام دقیقاً به معنای اثبات عصمت است، زیرا بر اساس قاعده معروف: «تعلیق حکم به وصف مُشعر بر علیّت است» دلالت حدیث شریف بر عصمت آن بزرگوار بی تردید خواهد بود.

۳ - فداها ابوها

آیت الله سید نصرالله مستنبط از کتاب «کشف اللّالی» نقل فرموده که روزی عدّه‌ای از شیعیان وارد مدینه شدند و پرسشهایی داشتند که می‌خواستند از محضر امام کاظم علیه السلام پرسند. امام علیه السلام در سفر بودند، پرسشهای خود را نوشته به دودمان امامت تقدیم نمودند، چون عزم سفر کردند برای پاسخ پرسشهای خود به منزل امام علیه السلام شرفیاب شدند، امام کاظم علیه السلام مراجعت فرموده بود و آنها امکان توقف نداشتند، از این رو حضرت معصومه علیها السلام پاسخ آن پرسشها را نوشتند و به آنها تسلیم نمودند، آنها با مسرت فراوان از مدینه منوره خارج شدند، در بیرون مدینه با امام کاظم علیه السلام مصادف شدند و داستان خود را برای آن حضرت شرح دادند.

هنگامی که امام علیه السلام پرسشهای آنان و پاسخهای حضرت معصومه علیها السلام را ملاحظه کردند، سه بار فرمودند:

«فداها آبوها»

«پدرش به قربانش باد.» (۱۴)

باتوجه به این که حضرت معصومه علیهاالسلام به هنگام دستگیری پدر بزرگوارش خردسال بود، این داستان از مقام بسیار والا و دانش بسیار گسترده آن حضرت حکایت می‌کند.

۴ - بارگاه حضرت معصومه علیهاالسلام تجلیگاه حضرت زهرا علیهاالسلام بر اساس رؤیای صادقه‌ای که مرحوم آیت الله مرعشی نجفی قدس سره از پدر بزرگوارش مرحوم حاج سید محمود مرعشی (متوفای ۱۳۳۸ ه. ق.) نقل می‌کردند، قبر شریف حضرت معصومه علیهاالسلام جلوه‌گاه قبر گم شده مادر بزرگوارش حضرت صدیقه طاهره - سلام الله علیها - می‌باشد.

آن مرحوم در صدد بود که به هر وسیله‌ای که ممکن باشد، محلّ دفن حضرت زهرا - سلام الله علیها - را به دست آورد، به این منظور ختم مجرّبی را آغاز می‌کند و چهل شب آن را ادامه می‌دهد، تا در شب چهلیم به خدمت حضرت باقر و یا حضرت صادق علیهماالسلام شرفیاب می‌شود، امام علیه‌السلام به ایشان می‌فرماید:

«عَلَيْكَ بِكَرِيمَةِ أَهْلِ الْبَيْتِ»

«به دامن کریمه اهل بیت پناه ببرید.»

عرض می‌کند: بلی من هم این ختم را برای این منظور گرفته‌ام که قبر شریف بی‌بی را دقیقاً بدانم و به زیارتش بروم.

امام علیه‌السلام فرمود: منظور من قبر شریف حضرت معصومه در قم می‌باشد.»

سپس ادامه داد: «برای مصالحی خداوند اراده فرموده که محلّ دفن حضرت فاطمه - سلام الله علیها - همواره مخفی بماند و لذا قبر حضرت معصومه را تجلیگاه قبر آن حضرت قرار داده است. هر جلال و جبروتی که برای قبر شریف حضرت زهرا مقدّر بود خداوند متعال همان جلال و جبروت را بر قبر مطّهّر حضرت معصومه علیهاالسلام قرار داده است.»

۵ - پیشگوئی امام صادق علیه‌السلام

امام جعفر صادق علیه‌السلام در ضمن حدیث مشهوری که پیرامون قداست قم به گروهی از اهالی ری بیان کردند، فرمودند:

«تُقَبَضُ فِيهَا امْرَأَةٌ هِيَ مِنْ وُلْدِي، وَاسْمُهَا فَاطِمَةُ بِنْتُ مُوسَى، تَدْخُلُ بِشَفَاعَتِهَا شِعْتَنَا الْجَنَّةَ بِأَجْمَعِهِمْ»

«بانویی از فرزندان من به نام «فاطمه» دختر موسی، در آنجا رحلت می‌کند، که با شفاعت او همه شیعیان ما وارد بهشت می‌شوند.» (۱۵)

راوی می‌گوید: من این حدیث را هنگامی از امام صادق علیه‌السلام شنیدم که حضرت موسی بن جعفر علیه‌السلام هنوز دیده به جهان نگشوده بود. (۱۶)

پیشگوئی امام صادق علیه‌السلام از ارتحال حضرت معصومه علیها‌السلام در قم پیش از ولادت پدر بزرگوارش بسیار حائز اهمیت است و از مقام بسیار شامخ آن حضرت حکایت می‌کند.

۶ - رمز قداست قم

در احادیث فراوانی از قداست قم سخن رفته، تصویر آن در آسمان چهارم به رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله ارائه شده است. (۱۷)

امیرمؤمنان علیه‌السلام به اهالی قم درود فرستاده (۱۸) و از جای پای جبرئیل در آن سخن گفته (۱۹) و امام صادق علیه‌السلام قم را حرم اهل بیت معرفی کرده و (۲۰) خاک آن را پاک و پاکیزه تعبیر کرده است. (۲۱) امام کاظم علیه‌السلام قم را عَشُّ آل محمد (آشیانه آل محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله) نامیده (۲۲) و یکی از درهای بهشت را از آن اهل قم دانسته. (۲۳) امام هادی علیه‌السلام اهل قم را «مغفورٌ لهم» (آمرزیده) تعبیر کرده (۲۴) و امام حسن عسکری علیه‌السلام از حسنِ نیت آنها تمجید کرده و با تعبیرات بلندی اهالی قم را ستوده است. (۲۵)

اینها و دهها حدیث دیگری که در قداست و شرافت قم و اهل قم از پیشوایان معصوم به ما رسیده، فضیلت و عظمت این سرزمین را برای همگان روشن می‌سازند، جز این که باید دید راز و رمز این همه شرافت و قداست چیست؟

حدیث فوق که پیرامون ارتحال حضرت معصومه علیها‌السلام به عنوان پیشگوئی از امام صادق علیه‌السلام نقل شد، از راز و رمز آن پرده بر می‌دارد و روشن می‌سازد که این همه فضیلت و شرافت، از ریحانه پیامبر، کریمه اهل بیت، مهین بانوی اسلام، حضرت معصومه علیها‌السلام سرچشمه می‌گیرد، که در این سرزمین دیده از جهان فرو بسته، گردو خاک این سرزمین را توتیای دیدگان حور و ملائک نموده است.

۷ - تنها خواهر امام هشتم

نجمه خاتون همسر گرامی امام کاظم علیه‌السلام تنها دو فرزند در دامان خود پرورش داد و آنها عبارتند از:

۱ - خورشید فروزان امامت، حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام .

۲ - ماه تابان دُرّج عصمت، حضرت معصومه علیها السلام .

محمد بن جریر طبری، دانشمند گرانمایه شیعه در قرن پنجم هجری، براین واقعیت تصریح نموده است. (۲۶)

مدت ۲۵ سال تمام حضرت رضا علیه السلام تنها فرزند نجمه خاتون بود، پس از یک ربع قرن انتظار، سرانجام ستاره‌ای تابان از دامن نجمه درخشید که هم سنگ امام هشتم علیه السلام بود و امام علیه السلام توانست والاترین عواطف انباشته شده در سویدای دلش را بر او نثار کند. بین حضرت معصومه علیها السلام و برادرش امام رضا علیه السلام عواطف سرشار و محبت زایدالوصفی بود که قلم از ترسیم آن عاجز است.

در یکی از معجزات امام کاظم علیه السلام که حضرت معصومه نیز نقشی دارد، هنگامی که مرد نصرانی می‌پرسد: «شما که هستید؟»

می‌فرماید: «أَنَا الْمَعْصُومَةُ أُخْتُ الرَّضَا»

«من معصومه، خواهر امام رضا علیه السلام می‌باشم.» (۲۷)

این تعبیر از محبت سرشار آن حضرت به برادر بزرگوارش امام رضا علیه السلام و از مباحثات او به این خواهر برادری سرچشمه می‌گیرد.

۸ - نامه دعوت

محبت و موذت این خواهر و برادر در سطح بسیار بالا بود، به طوری که مفارقت امام هشتم علیه السلام برای حضرت معصومه علیها السلام بسیار سخت بود، جدائی حضرت معصومه علیها السلام نیز برای امام هشتم علیه السلام قابل تحمل نبود. و لذا پس از استقرار امام هشتم علیه السلام در مرو، نامه‌ای خطاب به حضرت معصومه علیها السلام مرقوم فرموده، آن را توسط غلام مورد اعتمادی به مدینه ارسال نمود.

جالب توجه است که حضرت رضا علیه السلام به غلام دستور داد که در هیچ منزلی توقف نکند، تا آن مرقومه را در اندک زمان ممکن به مدینه منوره برساند.

حضرت معصومه علیه‌السلام نیز به مجرد دریافت دست‌خط برادر، رخت سفر بست و خود را مهیای سفر نمود. (۲۸)

پی نوشت‌ها:

- ۱ - موسوعه المورد، ج ۸، ص ۱۰۷.
- ۲ - تواریخ النبى و الآل، ص ۱۴۹.
- ۳ - منتهی الآمال، ج ۲، ص ۲۴۱.
- ۴ - سوره اسراء، آیه ۷۹.
- ۵ - سوره ضحی، آیه ۵.
- ۶ - اخبار الذّول و آثار الاول، ص ۸۸.
- ۷ - النّقض، ص ۱۹۶؛ مجالس المؤمنین، ج ۱، ص ۸۳.
- ۸ - ناسخ التّواریخ، جلد امام کاظم (ع)، ج ۳، ص ۶۸.
- ۹ - ریاحین الشّریعة، ج ۵، ص ۳۵.
- ۱۰ - اوائل المقالات شیخ مفید، ص ۶۲؛ اعتقادات صدوق، ص ۱۰۵؛ نهج الحق، ص ۱۴۲؛ اعتقادات علامه مجلسی، ص ۱۵. ۱۱ - العباس، مقرّم، ص ۱۲۹؛ علی‌الاکبر، مقرّم، ص ۴۳.
- ۱۲ - زینب الكبرى، ص ۳۳-۳۶.
- ۱۳ - کریمه اهل بیت، ص ۳۲-۴۲.
- ۱۴ - کشف الثّالی، صالح بن العرندس - مخطوط.
- ۱۵ - النّقض، ص ۱۹۶؛ مجالس المؤمنین، ج ۱، ص ۸۳.
- ۱۶ - تاریخ قم، ص ۲۱۴؛ بحار، ج ۶۰، ص ۲۱۶.

١٧ - اختصاص، ص ١٠١.

١٨ - مجالس المؤمنين، ج ١، ص ٨٣.

١٩ - تاريخ قم، ص ٩٠.

٢٠ - همان، ص ٢١٥.

٢١ - سفينة البحار، ج ٢، ص ٤٤٧.

٢٢ - بحار، ج ٦٠، ص ٢١٤.

٢٣ - تاريخ قم، ص ١٠٠.

٢٤ - عيون الأخبار، ج ٢، ص ٢٦٤.

٢٥ - مناقب ابن شهر آشوب، ج ٤، ص ٤٢٥.

٢٦ - دلائل الامامه، ص ٣٠٩.

٢٧ - دارالسلام، ج ٢، ص ١٦٩.

٢٨ - من لا يحضره الخطيب، ج ٤، ص ٤٦١.